

Nederlandse Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Effectonderzoek nieuwe aanpak ongevals- onderzoek 2024

Inhoud

Samenvatting en conclusie	3
1 Introductie	5
2 Onderzoeksmethode	7
3 Resultaten	9
3.1 Verantwoordelijkheid opstellen werkgeversrapportage	10
3.2 Beoordeling werkgeversrapportage	10
3.3 Uitvoering van maatregelen uit het verbeterplan	11
3.4 Aanvullende maatregelen	12
3.5 Verbeterde veiligheid	14
3.6 Veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen	15
3.7 Handhavingscijfers	17

Samenvatting en conclusie

Per 1 januari 2023 hanteert de Nederlandse Arbeidsinspectie (hierna te noemen Arbeidsinspectie) een nieuwe standaardwerkwijze binnen het onderzoek naar arbeidsongevallen. Binnen deze nieuwe aanpak voert de werkgever zelf het ongevalsonderzoek uit en stelt op basis daarvan een werkgeversrapportage op. Het doel van deze nieuwe werkwijze is het vergroten van de bewustwording van veiligheids- en gezondheidsrisico's binnen bedrijven en het nemen van passende maatregelen door de werkgever om deze risico's zo veel mogelijk te verminderen.

Onderdeel van de werkgeversrapportage is een verbeterplan waarin de werkgever maatregelen uitwerkt die gericht zijn op het vermijden van toekomstige arbeidsongevallen bij het bedrijf. Hierbij benoemt de werkgever niet alleen maatregelen m.b.t. de directe oorzaak (de oorzaak van het ongeval), maar ook zogeheten basisoorzaken (ook wel achterliggende oorzaken genoemd). Daarnaast kan de werkgever maatregelen benoemen met betrekking tot de bredere veiligheid in het bedrijf. Als de werkgeversrapportage en het verbeterplan akkoord zijn bevonden door de Arbeidsinspectie, volgt er na verloop van tijd een vervolgininspectie. Het doel van de vervolgininspectie is om te beoordelen of de werkgever het verbeterplan voldoende heeft geïmplementeerd.

Dit onderzoeksrapport geeft een beschrijving van de eerste resultaten van de nieuwe aanpak op basis van 540 vervolgininspecties waarbij de (verplichte) Monitorlijst *Vervolgininspecties GAO 2.0* is ingevuld door de inspecteur. Het rapport over het tweede, kwalitatieve gedeelte van het effectonderzoek verschijnt in 2025. Hierin zullen op basis van gesprekken met werkgevers en ongevalsslachtoffers hun ervaringen met de nieuwe werkwijze worden beschreven.

In de onderzoeksperiode tussen december 2023 en juni 2024 heeft de Arbeidsinspectie per maand gemiddeld ongeveer tachtig vervolgininspecties uitgevoerd nadat de werkgeversrapportage en het verbeterplan akkoord waren bevonden. In 93% van de gevallen heeft de werkgever de werkgeversrapportage volledig (77%) of gedeeltelijk (16%) zelf opgesteld. De werkgeversrapportage en het verbeterplan zijn in ongeveer de helft van de gevallen direct goedgekeurd. In de andere helft van de gevallen is de werkgeversrapportage en/of het verbeterplan in tweede instantie goedgekeurd, nadat deze in eerste instantie was afgekeurd. In ongeveer 1% van de ongevals zaken waarbij de interventie werkgeversrapportage is ingezet, keurt de Arbeidsinspectie de werkgeversrapportage en/of het verbeterplan twee keer af en vindt er dan alsnog een ongevalsonderzoek door de Arbeidsinspectie plaats. Aangezien er bij ongevalsonderzoek door de Arbeidsinspectie geen vervolgininspectie plaatsvindt hebben de hieronder vermelde percentages alleen betrekking op de ongevals zaken waarbij de werkgeversrapportage is goedgekeurd.

Onderzoeksvragen en resultaten

De hoofdvraag van deel 1 van het onderzoek luidt: *In hoeverre leidt de interventie werkgeversrapportage tot verbeteringen van de veiligheid binnen bedrijven?*

Hieronder beschrijven wij per deelvraag de antwoorden die de kwantitatieve analyse van de 540 ongevals zaken uit de monitorlijst vervolgininspecties heeft opgeleverd.

Deelvraag 1: *Bij hoeveel procent van de bedrijven zijn de veiligheidsmaatregelen (directe en achterliggende oorzaak en bredere veiligheid) uit het verbeterplan doorgevoerd en bij hoeveel procent niet?*

- Uit onze analyse blijkt dat 84% van de bedrijven bij de vervolgininspectie alle maatregelen genoemd in het verbeterplan heeft doorgevoerd.
- 90% van de bedrijven heeft op het moment van de vervolgininspectie alle maatregelen met betrekking tot de directe en indirecte oorzaken van het ongeval doorgevoerd. 2% heeft niet alle maatregelen met

betrekking tot de directe oorzaak van het ongeval doorgevoerd en 9% heeft niet alle maatregelen met betrekking tot de basisoorzaken van het ongeval doorgevoerd.¹

- 97% van de werkgevers noemt in het verbeterplan maatregelen met betrekking tot de bredere veiligheid binnen het bedrijf. In 7% van deze gevallen blijkt tijdens de vervolgininspectie dat de werkgever niet alle genoemde maatregelen met betrekking tot de bredere veiligheid heeft doorgevoerd.
- Bij 11% van de vervolgininspecties handhaaft de inspecteur op een of meerdere onderwerpen. Het vaakst betreft dit handhaving op de basisoorzaken van het ongeval, gevolgd door handhaving op de bredere veiligheid en de directe oorzaak van de ongevalssituatie.

Deelvraag 2: In hoeverre nemen bedrijven aanvullende veiligheidsmaatregelen die niet in het verbeterplan zijn genoemd en welke maatregelen zijn dat?

Tijdens de vervolgininspecties blijkt 39% van de bedrijven aanvullende veiligheidsmaatregelen te hebben genomen die niet in het verbeterplan zijn genoemd. In de meeste gevallen zijn dit maatregelen met betrekking tot de bredere veiligheid in het bedrijf.

Aanvullende bevindingen

Naar inschatting van de inspecteurs zorgen het arbeidsongeval en/of de daaropvolgende interventie werkgeversrapportage bij de meeste bedrijven voor een verhoging van het veiligheidsbewustzijn en het reflecterend vermogen. Er is slechts een kleine groep bedrijven (minder dan 5%) waar volgens inschatting van de inspecteur tijdens de vervolgininspectie geen enkele verbetering op deze punten heeft plaatsgevonden. Ook schatten inspecteurs in dat bij meer dan de helft van de bedrijven de bedrijfscultuur ten opzichte van de veiligheid binnen het gehele bedrijf veranderd is naar aanleiding van het ongeval en de werkgeversrapportage.

Effecten van de nieuwe werkwijze

De resultaten laten zien dat de nieuwe werkwijze op veel vlakken haar vruchten afwerpt. Ten tijde van de vervolgininspectie heeft een grote meerderheid van de bedrijven alle maatregelen die zij hadden voorgenomen in het verbeterplan uitgevoerd. Daarnaast implementeerde 39% van de bedrijven aanvullende maatregelen die niet vereist waren en het verbeterplan overstijgen. Dit wordt ondersteund door de waarneming van inspecteurs dat in de meeste bedrijven een verbetering of verandering van de bedrijfscultuur in gang wordt gezet door het ongeval en het daaropvolgende onderzoek.

Desondanks is er ruimte voor verbetering in deze uitkomsten. Bij de bedrijven die ten tijde van de vervolgininspectie niet alle maatregelen hebben uitgevoerd, gaat het meestal om maatregelen met betrekking tot de basisoorzaak/achterliggende oorzaak van het ongeval. Over de reden(en) waarom bedrijven hier relatief de meeste moeite mee lijken te hebben hoopt de Arbeidsinspectie na afloop van het kwalitatieve gedeelte van het effectonderzoek meer uitspraken te kunnen doen.

Methodologische reflectie

Dit rapport betreft een eerste analyse op de beschikbare monitordata. Deze analyse is een beschrijving van de stand van zaken per eind juni 2024. Ook kunnen de vervolgininspecties die in dit onderzoek aan bod komen nog worden gerekend tot de opstartfase van de nieuwe werkwijze binnen het ongevalsonderzoek. Op dit moment is het totale aantal vervolgininspecties nog te beperkt om bredere conclusies te trekken uit ons onderzoek of voorspellingen te doen over de toekomst. Het is aan te bevelen om de interventie goed te blijven monitoren en de analyses te herhalen wanneer er meer data beschikbaar zijn.

Daarnaast valt er een aantal zaken buiten beschouwing omdat de vervolgininspectie alleen plaatsvindt bij bedrijven waarbij de werkgeversrapportage is goedgekeurd. Hierdoor kan een lichte positieve vertekening ontstaan. Deze zal echter van beperkte omvang zijn, aangezien op dit moment maar ongeveer 1% van de werkgeversrapportages twee keer wordt afgekeurd door de Arbeidsinspectie.

¹ In een kwalitatief vervolgonderzoek zal (o.a.) worden ingegaan op de redenen waarom deze maatregelen uit het verbeterplan niet altijd worden uitgevoerd.

1 Introductie

De Arbeidsomstandighedenwet (hierna: Arbowet) vereist dat werkgevers arbeidsongevallen die onder de meldingsplicht vallen, te weten arbeidsongevallen met blijvend letsel, ziekenhuisopname of een fatale afloop, direct melden aan de Nederlandse Arbeidsinspectie (hierna: Arbeidsinspectie). Voorheen voerde de Arbeidsinspectie altijd standaard zelf onderzoek uit na zo'n melding om vast te stellen of er (mogelijk) sprake was van een direct causaal (oorzakelijk) verband tussen een overtreding van de Arbowet door toedoen van de werkgever en het arbeidsongeval. In deze gevallen kon de Arbeidsinspectie een sanctie opleggen op grond van de Arbowet of op grond van andere wetten betreffende arbeidsomstandigheden.

Sinds 2018 bekijkt de Arbeidsinspectie of een alternatieve aanpak een groter leereffect met betrekking tot veilige werkomstandigheden teweeg zou kunnen brengen bij bedrijven waar een arbeidsongeval heeft plaatsgevonden. Hiervoor zijn de effecten van diverse interventies onderzocht², waaronder de interventie 'zelfrapportage werkgever'. Deze interventie is in lijn met de motie Heerma-Van Haga waarin de regering is verzocht om te bekijken of de Arbeidsinspectie, behalve het opleggen van boetes, bedrijven ook kan verplichten om veiligheidsverbeterplannen te maken en om te zetten naar aanleiding van een meldingsplichtig ongeval.³ Deze interventie bleek, onder andere uit onderzoek door de Arbeidsinspectie, positieve effecten te hebben op het veiligheidsbewustzijn van bedrijven en het nemen van aanvullende verbetermaatregelen. Dit was met name het geval bij bedrijven die normaal gesproken spontaan/uit eigen beweegredenen geen eigen onderzoek zouden uitvoeren naar aanleiding van een arbeidsongeval. Dit alles heeft geleid tot de nieuwe aanpak ongevalsonderzoek die sinds 1 januari 2023 wordt gehanteerd.

Zodra een melding van een arbeidsongeval binnenkomt, gaat de Arbeidsinspectie ter plaatse kijken en legt kort vast wat er is gebeurd en stelt bewijzen en documenten veilig. Vervolgens biedt de Arbeidsinspectie de werkgever de mogelijkheid om zelf onderzoek te doen naar de toedracht van bepaalde meldingsplichtige arbeidsongevallen.⁴ Daarbij wordt de werkgever geacht niet alleen de directe oorzaak/oorzaken van het ongeval te onderzoeken dat zich bij het bedrijf heeft voorgedaan, maar ook mogelijke achterliggende oorzaken/basisoorzaken te verkennen.⁵ Op basis van het onderzoek maakt de werkgever een rapportage met een verbeterplan, waarin adequate verbetermaatregelen en een te realiseren planning zijn opgenomen (in het vervolg wordt deze werkwijze aangeduid als 'interventie werkgeversrapportage'⁶). De Arbeidsinspectie beoordeelt de werkgeversrapportage en het verbeterplan. Wanneer de inspecteur de werkgeversrapportage en/of het verbeterplan de eerste keer als onvoldoende beschouwt, krijgt de werkgever een tweede kans om de werkgeversrapportage en het verbeterplan te herschrijven. Als de rapportage en het verbeterplan goedgekeurd zijn, gaat de Arbeidsinspectie niet over tot handhaving, tenzij de inspecteur tijdens de vervolgininspectie een overtreding constateert.

² Kamerstuk 2021/22, 25883, nr. 445.

³ Kamerstukken II 2022/23, 25883, nr. 452

⁴ De werkgever mag weigeren om de werkgeversrapportage zelf op te stellen, waarna de Arbeidsinspectie alsnog het volledige ongevalsonderzoek doet. Daarnaast zijn er situaties waarbij het uitvragen van een werkgeversrapportage niet passend wordt geacht (zie [artikel 3 Beleidsregel werkgeversrapportage onderzoek bedrijfsongevallen](#)). Bij arbeidsongevallen met dodelijke afloop volgt er - dit was en blijft zo - een onderzoek dat wordt uitgevoerd door de Arbeidsinspectie. Hetzelfde geldt voor zaken waarbij het slachtoffer jonger dan achttien jaar is of waarbij een familielid van de werkgever betrokken is. Ook doet de Arbeidsinspectie onderzoek als bijvoorbeeld de historie van het bedrijf daartoe aanleiding geeft of als er sprake is van een ongeval met grote maatschappelijke impact.

⁵ De directe oorzaken van het ongeval zijn de omstandigheden direct voorafgaand aan en/of tijdens het ongeval. Dan gaat het over de directe handelingen en de situatie op het moment van het ongeval (bijv. verkeerd gebruik van machines). De achterliggende oorzaken van het ongeval zijn aspecten van de bedrijfsorganisatie waardoor deze situatie kon ontstaan (bijv. structureel gebrek aan toezicht of een ontbrekend veiligheidsbeleid).

⁶ Deze interventie bestaat uit het laten uitvoeren van het ongevalsonderzoek en het laten opstellen van een werkgeversrapportage met verbeterplan door de werkgever.

Het uitvoeren van een werkgeversrapportage en het opstellen van verbeterplannen bij arbeidsongevallen is gericht op het bevorderen van het leervermogen van werkgevers. Het doel is om de bewustwording van risico's binnen een bedrijf te vergroten en werkgevers passende maatregelen te laten nemen om de veiligheids- en gezondheidsrisico's te verminderen.

Het onderzoek dat in deze rapportage wordt gepresenteerd, komt voort uit de wens van de Arbeidsinspectie om de effecten van de interventie werkgeversrapportage verder te onderzoeken nu deze in het kader van de nieuwe aanpak de standaardwerkwijze is geworden binnen het ongevalsonderzoek. Het onderzoek is in lijn met de Kamerbrief van 22 december 2022 waarin de minister aangeeft in 2024 een effectonderzoek naar onder meer de leereffecten bij werkgevers in te zullen stellen en hierover te communiceren.⁷

Dit onderzoek kent twee onderzoeksfasen: fase één betreft een kwantitatief onderzoek gebaseerd op gegevens die worden verzameld door inspecteurs tijdens de vervolgininspecties, fase twee betreft een kwalitatief onderzoek waarin inzichten in de ervaringen van werkgevers en de ongevalsslachtoffers worden vergaard. Dit rapport doet verslag van de eerste fase van het onderzoek. Fase twee van het onderzoek zal van start gaan wanneer de eerste onderzoeksfase is afgerond. De resultaten van de eerste onderzoeksfase zullen onder andere worden gebruikt om een goede afspiegeling van bedrijven⁸ te selecteren voor de vervolginterviews. Het rapport over het tweede, kwalitatieve gedeelte van het effectonderzoek verschijnt in 2025.

In deze fase staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *In hoeverre leidt de interventie werkgeversrapportage tot verbeteringen van de veiligheid binnen bedrijven?*

Deze onderzoeksvraag leidt tot de volgende deelvragen:

- Deelvraag 1: Bij hoeveel procent van de bedrijven zijn de veiligheidsmaatregelen (directe en achterliggende oorzaak en bredere veiligheid) uit het verbeterplan doorgevoerd en bij hoeveel procent niet?
- Deelvraag 2: In hoeverre nemen bedrijven aanvullende veiligheidsmaatregelen die niet in het verbeterplan zijn genoemd en welke maatregelen zijn dat?

⁷ Kamerstukken II 2022/23, 25883, nr. 452.

⁸ De begrippen 'werkgever' en 'bedrijf' worden in de geanalyseerde monitorlijst deels synoniem gebruikt. Dit rapport sluit zo veel mogelijk aan bij het taalgebruik van de monitorlijst.

2 Onderzoeksmethode

In het huidige beleid wordt elk ongevalsonderzoek waarbij de werkgever een goedgekeurde werkgeversrapportage heeft aangeleverd, afgesloten met een vervolgininspectie. Deze onaangekondigde inspectie ter plaatse vindt enkele maanden na goedkeuring van de werkgeversrapportage plaats. Om de ongevalszaak te kunnen afsluiten moet de inspecteur na afloop van de vervolgininspectie de monitorlijst *Vervolginspecties GAO 2.0* hebben ingevuld.

Dataverzameling

Om onze onderzoeksvragen te beantwoorden maken wij gebruik van data die tussen 5 december 2023⁹ en 30 juni 2024 zijn verzameld met behulp van de door inspecteurs ingevulde monitorlijst. Het invullen van de gesloten vragen van de monitorlijst is verplicht. Tenzij in de tekst anders aangegeven zijn deze vragen voor alle vervolgininspecties ingevuld. Doordat de inspecteur pas na afloop van de inspectie de monitorlijst invult, worden effecten van de interventie met betrekking tot o.a. veiligheidsbewustzijn binnen het bedrijf niet op een gestandaardiseerde manier bij de werkgever uitgevraagd. De beoordeling hiervan berust dus deels op de interpretatie van de inspecteur.

De in paragraaf 3.7 gerapporteerde cijfers over handhaving tijdens de vervolgininspecties zijn opgevraagd uit iNet. Gegevens over het aantal afgekeurde werkgeversrapportages zijn ontleend aan de iNet-vragenlijst *Project specifieke vragen GAO – gesloten zaken vanaf 1 januari 2023*.

Onderzoekspopulatie

De dataset van de monitorlijst vervolgininspecties beslaat gegevens over in totaal 573 ongevalszaken waarvoor tussen 5 december 2023 en 30 juni 2024 een vervolgininspectie heeft plaatsgevonden. Hieruit zijn de 540 ongevalszaken geselecteerd die aan de volgende criteria voldoen¹⁰:

- Het meldingsplichtige ongeval heeft plaatsgevonden na 1 januari 2023, de datum waarop de interventie werkgeversrapportage landelijk als standaard werkwijze binnen het ongevalsonderzoek is ingevoerd.
- Naar aanleiding van het meldingsplichtige ongeval is de interventie werkgeversrapportage ingezet en de werkgeversrapportage is na één of twee pogingen goedgekeurd door de Arbeidsinspectie.
- De inspecteur heeft de monitorlijst vervolgininspectie ingevuld. Het volledig invullen van deze monitorlijst is verplicht om de zaak administratief af te kunnen sluiten.

Buiten de onderzoekspopulatie vallen ongevalsonderzoeken waarbij geen werkgeversrapportage wordt opgesteld omdat er sprake is van een uitzonderingsgrond.¹¹ Hiernaast is er een aantal gevallen waarbij er geen vervolgininspectie heeft plaatsgevonden omdat de werkgeversrapportage ook in de tweede beoordelingsronde is afgekeurd. De omvang van deze groep is relatief klein. Een (deels handmatige) analyse¹² van ongevalszaken waarin de interventie werkgeversrapportage is ingezet wijst uit dat ongeveer 1% van de werkgeversrapportages herhaaldelijk wordt afgekeurd waarna de Arbeidsinspectie in bijna alle gevallen alsnog zelf een ongevalsonderzoek uitvoert. In de periode van 1 januari 2023 tot en met augustus 2024

⁹ Deze startdatum is gekozen omdat vanaf 5 december 2023 de resultaten van de vervolgininspecties systematisch worden bijgehouden met behulp van een monitorlijst.

¹⁰ Tijdens het datacleaningproces zijn 29 zaken uit het bestand verwijderd die voor 1 januari 2023 zijn opgestart. Tevens worden er 4 zaken niet meegenomen in de analyse, omdat er bijv. geen werkgeversrapportage is opgesteld, de inspecteur de lijst per ongeluk heeft ingevuld, de zaak inmiddels heropend is of omdat de monitorlijst vervolgininspectie na 30 juni 2024 is ingevuld.

¹¹ De werkgever mag weigeren om de werkgeversrapportage zelf op te stellen en er zijn situaties waarbij het uitvragen van een werkgeversrapportage niet passend wordt geacht (zie [artikel 3 Beleidsregel werkgeversrapportage onderzoek bedrijfsongevallen](#)). In dat geval volgt er een ongevalsonderzoek dat wordt uitgevoerd door de Arbeidsinspectie.

¹² De geraadpleegde data is verzameld met behulp van de iNet-vragenlijst *Project specifieke vragen GAO – gesloten zaken vanaf 1 januari 2023*, het zogenaamde 'beoordelingsformulier werkgeversrapportage'.

ging het om 29 van de 2.197 afgesloten ongevals zaken waarbij de interventie werkgeversrapportage is ingezet. Aangezien er voor deze zaken geen monitorlijst is ingevuld, kunnen deze niet worden meegenomen in het effectonderzoek.

Analyses

De analyses op de gesloten vragen in de monitorlijst zijn beschrijvend en worden voor het merendeel in het rapport weergegeven in percentages en grafieken. Voor de data-analyse hebben wij gebruik gemaakt van RStudio.

De genoemde aantallen en percentages beschrijven de stand van zaken eind juni 2024 en kunnen niet zonder meer gegeneraliseerd worden naar toekomstige ongevals zaken. De nieuwe werkwijze zit momenteel nog in de opstartfase en zal mogelijk in de komende jaren verder worden doorontwikkeld, wat ook invloed kan hebben op de effecten van de interventie werkgeversrapportage. Omdat er momenteel in 100% van de zaken waarin de werkgeversrapportage is goedgekeurd een vervolgininspectie wordt uitgevoerd, beschikken wij over gegevens van onze gehele onderzoekspopulatie. Het berekenen van betrouwbaarheidsintervallen en uitvoeren van significantietoetsen hebben wij daarom achterwege gelaten.

Naast de gesloten vragen omvat de monitorlijst ook enkele open vragen. Voor het beantwoorden van deelvraag 2 naar aanvullende maatregelen zijn er voorbeelden ontleend aan de antwoorden op de open vraag 'Welke maatregelen, die niet in het verbeterplan zijn opgenomen, zijn doorgevoerd?'.

Kwaliteitsborging

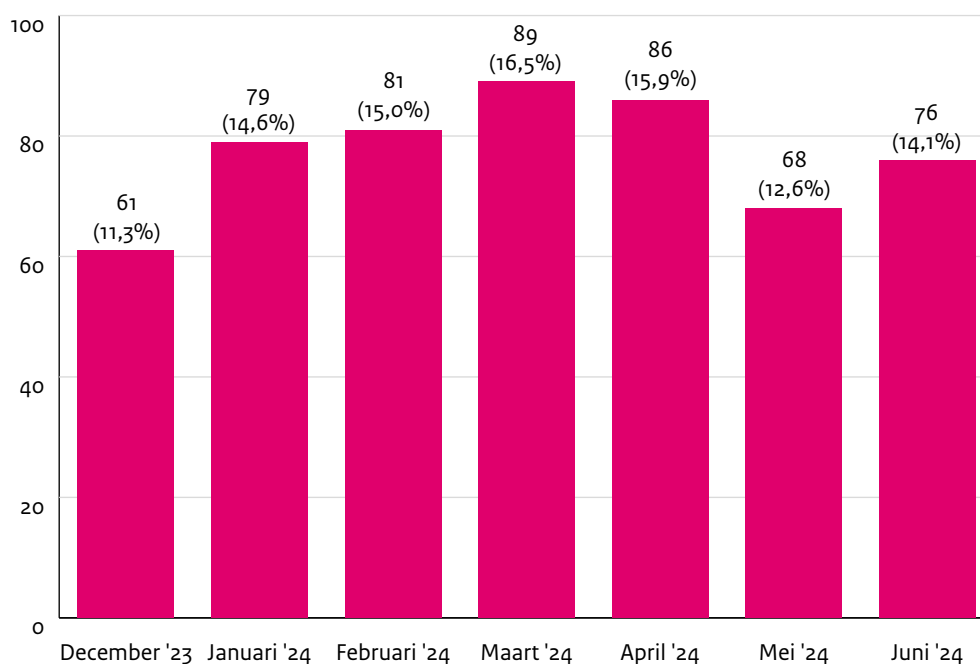
Het onderzoeksplan en het voorliggende rapport hebben het proces van de intercollegiale consultatie doorlopen. Hierbij hebben collega-onderzoekers binnen de Arbeidsinspectie het onderzoek bekeken en adviezen gegeven, onder andere op de methodologische aspecten van het onderzoek.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven wij de resultaten van het effectonderzoek:

1. Gegevens over het traject: maand van de vervolgininspectie, uitbesteden werkgeversrapportage (§3.1) en beoordelingsronde waarin de werkgeversrapportage is goedgekeurd (§3.2).
2. Implementatie van de maatregelen: maatregelen met betrekking tot de ongevalssituatie en maatregelen bredere veiligheid (§3.3) en aanvullende maatregelen niet genoemd in het verbeterplan (§3.4).
3. Verbeteringen in veiligheidsbeleid (§3.5) en veiligheidsbewustzijn (§3.6) binnen het bedrijf, waargenomen door de inspecteur.
4. Handhaving naar aanleiding van de vervolgininspectie (§3.7).

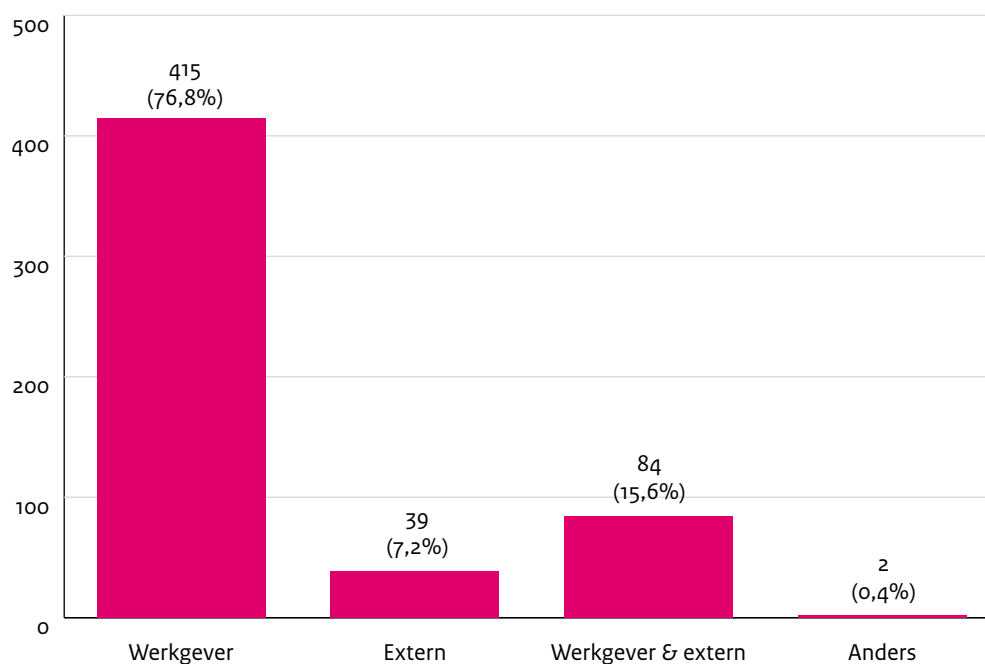
Figuur 1 laat de maanden zien waarin de vervolgininspectiezaken zijn afgesloten. De data over december 2023 is incompleet, aangezien de monitorlijst pas vanaf 5 december in gebruik is en de eerste dagen van die maand niet zijn meegenomen. Gemiddeld is er in de onderzochte periode voor 79 vervolgininspecties per maand een monitorlijst ingevuld.

Figuur 1 Aantal afgesloten vervolgininspecties per maand (n = 540).

3.1 Verantwoordelijkheid opstellen werkgeversrapportage

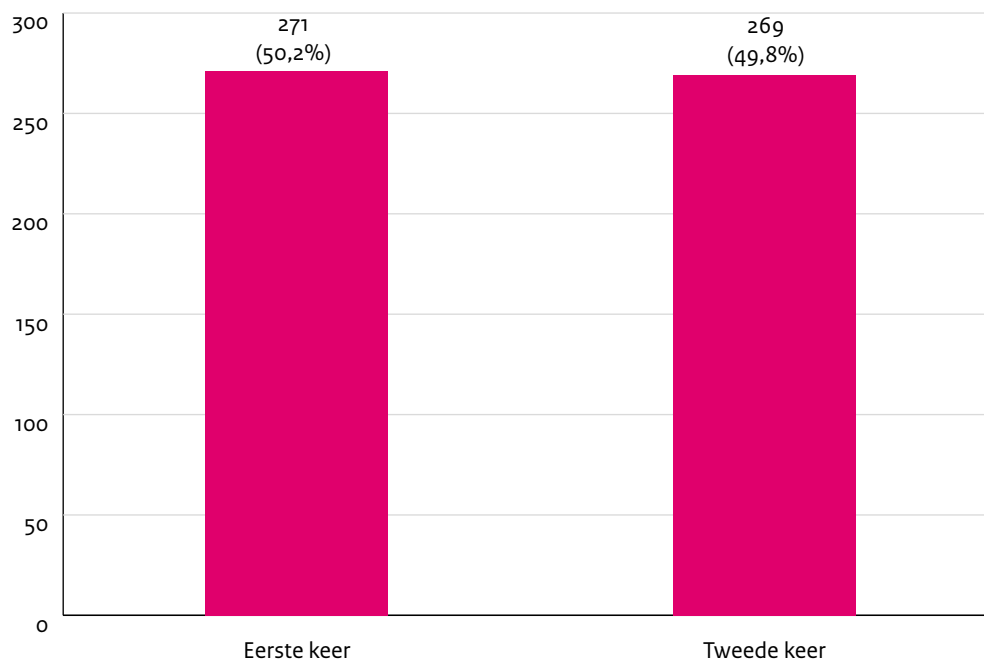
In figuur 2 zien wij dat een kleine minderheid van de werkgevers (7%) ervoor kiest om het opstellen van de werkgeversrapportage volledig uit te besteden aan een externe partij. Meer dan driekwart van de werkgevers (77%) stelt de werkgeversrapportage zelf op. In de overige 16% van de gevallen wordt de werkgeversrapportage door de werkgever zelf in samenwerking met een externe partij opgesteld, waarbij niet uitgevraagd is hoe deze samenwerking er precies uitzag.

Figuur 2 Partij die de werkgeversrapportage heeft opgesteld (n = 540).

3.2 Beoordeling werkgeversrapportage

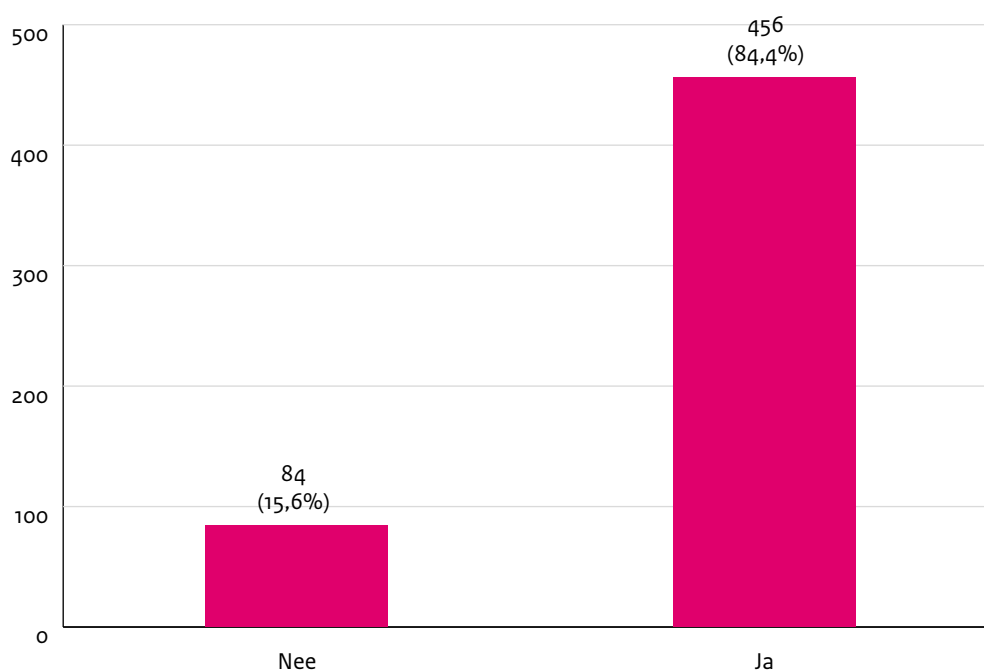
In de helft (50%) van de zaken waarvoor een monitorlijst is ingevuld, is de werkgeversrapportage in eerste instantie afgekeurd door de Arbeidsinspectie (figuur 3). De grote meerderheid van de afgekeurde rapportages wordt - na verbeteringen door de werkgever - in de tweede beoordelingsronde alsnog goedgekeurd. In ongeveer 1% van alle gevallen leidt ook de tweede ronde niet tot een goedkeuring, omdat de werkgeversrapportage te laat of helemaal niet wordt ingeleverd of nog steeds niet aan de kwaliteitseisen voldoet. In deze gevallen start de Arbeidsinspectie alsnog een eigen onderzoek naar het arbeidsongeval op. Voor deze zaken wordt de monitorlijst vervolgininspecties niet ingevuld en deze zijn in dit rapport niet meegenomen (zie hoofdstuk 2, onderzoeksmethode).

Figuur 3 Ronde waarin de werkgeversrapportage als voldoende is beoordeeld.

3.3 Uitvoering van maatregelen uit het verbeterplan

Eén van de belangrijkste indicatoren voor succes van de nieuwe werkwijze is de mate waarin de maatregelen uit het goedgekeurde verbeterplan ook daadwerkelijk geïmplementeerd worden (deelvraag 1). In figuur 4 zien we dat de meeste werkgevers alle maatregelen die zij hebben opgenomen in het verbeterplan ook daadwerkelijk doorvoeren (84%). Dit betekent dat 16% van de werkgevers bij de vervolgininspectie niet alle maatregelen uit het verbeterplan heeft geïmplementeerd.

Figuur 4 Implementatie maatregelen voorgesteld in verbeterplan ("Zijn alle maatregelen zoals opgenomen in het verbeterplan doorgevoerd?", n = 540).

De maatregelen in het verbeterplan bestaan uit twee hoofdcategorieën. De eerste hoofdcategorie omvat maatregelen die betrekking hebben op de ongevalssituatie.

Binnen deze eerste hoofdcategorie is een onderscheid te maken tussen maatregelen die de *directe oorzaak* van het ongeval weghalen (bijvoorbeeld het plaatsen van veiligheidskap), en maatregelen met betrekking tot de *basisoorzaken/achterliggende oorzaken* van het ongeval. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de aanschaf van een beter of geschikter arbeidsmiddel, het geven van instructies voor gebruik en onderhoud van het betreffende arbeidsmiddel, of het invoeren van een andere werkmethode.

- In 90% van de gevallen heeft de werkgever alle maatregelen met betrekking tot de directe oorzaak en basisoorzaken/achterliggende oorzaken van het ongeval doorgevoerd.
- 2% van de werkgevers heeft niet alle maatregelen met betrekking tot de *directe oorzaak* van het ongeval doorgevoerd en 9% heeft niet alle maatregelen met betrekking tot de *basisoorzaken/achterliggende oorzaken* van het ongeval doorgevoerd.
- Bij een klein aantal zaken (1%) zijn dus de maatregelen m.b.t. de ongevalsoorzaak noch de maatregelen m.b.t. de basisoorzaak compleet doorgevoerd.

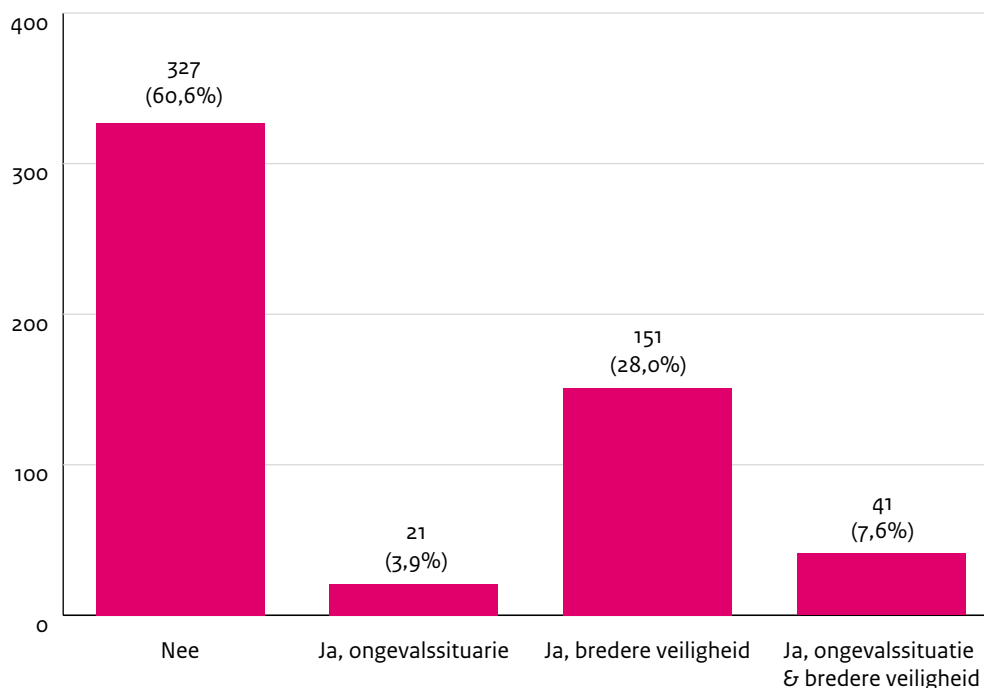
De tweede hoofdcategorie betreft maatregelen die betrekking hebben op de bredere veiligheid dan die van de ongevalssituatie.¹³ Een deel hiervan zijn maatregelen die expliciet in de Arbowetgeving worden benoemd en die verplicht moeten worden uitgevoerd. Voorbeelden zijn het plaatsen van kappen op andersoortige machines, of het jaarlijks laten keuren van hijs- en hefgereedschap. Daarnaast zijn er maatregelen die de veiligheid in bredere zin vergroten maar die niet expliciet in de Arbowetgeving worden benoemd en dus niet (direct) verplicht zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan signaleringslampen op heftrucks ('blue spot veiligheidslicht'). Van de werkgevers bleek 93% tijdens de vervolginспекtie alle in het verbeterplan genoemde maatregelen met betrekking tot de bredere veiligheid te hebben doorgevoerd. Bij werkgevers waar dit niet het geval was ging het even vaak om maatregelen die *niet* in de Arbowetgeving worden benoemd als om maatregelen die *wel* in de Arbowetgeving worden benoemd.

3.4 Aanvullende maatregelen

Naast de maatregelen die zijn opgenomen in het verbeterplan neemt 39% van de werkgevers aanvullende maatregelen. Dit type maatregelen is in het bijzonder een indicator van de mate waarin de nieuwe aanpak van het ongevalsonderzoek succesvol is, omdat dit aangeeft dat het onderzoek naar het ongeval en het opstellen van een verbeterplan werkgevers kan stimuleren meer te doen dan vereist vanuit de Arbeidsinspectie.

Figuur 5 laat de frequentie zien waarin bedrijven aanvullende maatregelen nemen. Bij de aanvullende maatregelen die bedrijven nemen gaat het in de meeste gevallen om maatregelen betreffende de bredere veiligheid (36%). In 12% van de gevallen neemt de werkgever (ook) aanvullende maatregelen betreffende de ongevalssituatie.

¹³ Er zijn ook maatregelen die zowel de ongevalssituatie als de bredere veiligheid verbeteren, zoals jaarlijks onderhoud aan het machinepark of het opstellen van een nieuw verkeersplan, waardoor er enige inhoudelijke overlap tussen de categorieën zit.

Figuur 5 Implementatie van aanvullende maatregelen ("Heeft het bedrijf nog andere maatregelen genomen die niet zijn opgenomen in het verbeterplan?", n = 540).

De aanvullende maatregelen met betrekking tot de ongevalssituatie variëren van concrete aanpassingen aan enkele werkprocessen binnen de vestiging (bijv. gebruik van nieuwe hulpmiddelen, aanbrengen van belijningen, verplaatsen van noodknoppen) tot grotere organisatorische veranderingen; hieronder volgen enkele voorbeelden als benoemd door inspecteurs:

- "De ongevalslocatie wordt nu niet meer gebruikt voor opslag van producten. Machines aangeschaft die volledig automatisch werken en het aantal heftruckbewegingen met 75% verkleind."

Geregeld gaat het om aanvullende maatregelen die in eerste instantie op de achterliggende oorzaak van het ongeval zijn gericht, maar daarna breder worden uitgerold binnen het bedrijf:

- "Ook andere bedrijfsprocessen dan waarbij het ongeval is gebeurd zijn doorgelicht en aangepast. De planning is anders opgezet zodat pieken en dalen in de productie worden vermeden of in ieder geval sterk verminderd (ongeval is gebeurd in een periode van tijdsdruk)."
- "Andere machines beoordeeld en aangepast, maatregelen uit Arbocatalogus [...] toegepast, nieuw RI&E instrument gebruikt en een andere vestiging van de organisatie in andere branche ook op arboveiligheid getoetst."
- "Interne afspraken over dat de werknemers niet met apparatuur van externen mogen werken, waarvan het de bedoeling is dat externe partij daar zelf personen voor heeft, die de werkzaamheden uitvoeren."

Als de inspecteur aangeeft dat het bedrijf aanvullende maatregelen met betrekking tot de bredere veiligheid heeft genomen, betreft dit naast aanscherping van de RI&E vaak het inhuren of in dienst nemen van (extra) personeel, zoals veiligheidskundigen en/of preventiemedewerkers. Ook uitbreiding en verbetering van de BHV worden herhaaldelijk genoemd, net als het geven van meer veiligheidsinstructies, het houden van toolboxmeetings en de aankoop van e-learnings op het gebied van veiligheid.

In enkele gevallen rapporteert de inspecteur dat de werkgever het arbeidsongeval aangrijpt om ook met andere bedrijven het gesprek aan te gaan over veiligheid. Zo worden er bijvoorbeeld nieuwe afspraken gemaakt met onderaannemers en leveranciers over veilige werkmethoden en verkeersstromen.

Eén bedrijf geeft aan afscheid te hebben genomen van ‘opdrachtgevers die het niet netjes voor elkaar hebben en dit ook niet willen oplossen’.

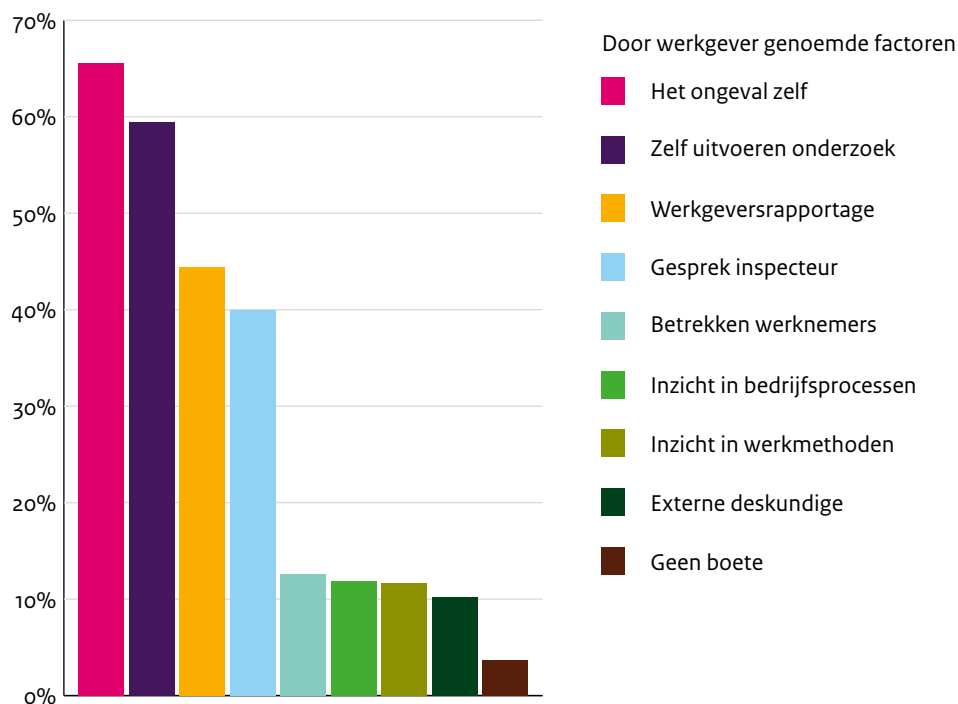
Er zijn enkele voorbeelden van werkgevers die bewust communiceren over het arbeidsongeval om het onderwerp veiligheid binnen en buiten hun bedrijf op de agenda te zetten:

- “Ze zijn veel verder gegaan [...] en hebben een mooi dynamisch document opgesteld waar ze erg enthousiast over waren. Ze zijn ook in gesprek met de branche en met [een adviesbureau] om het nog veiliger te maken. Ook hebben ze een bedrijfsfilm over veiligheid tijdens het werk gemaakt, waarin het slachtoffer over zijn ongeval en alles eromheen vertelt.”
- “Bekendmaken van het ongeval bij bedrijven op hetzelfde bedrijventerrein en bij de overige locaties van het bedrijf in binnen- en buitenland”
- “Besproken in branche overstijgende overleggen. Verbeterde communicatie met ondernemingsraad, de hoofd-annemer heeft ook acties doorgevoerd naar aanleiding hiervan.”

Deze resultaten laten zien dat sommige werkgevers zich bij het verbeteren van hun veiligheidsbeleid niet beperken tot wat er minimaal van hen wordt gevraagd.

3.5 Verbeterde veiligheid

Tijdens de vervolinspectie voert de inspecteur een gesprek met de werkgever over de factoren die volgens de werkgever hebben bijgedragen aan de aangepaste of verbeterde veiligheid binnen het bedrijf. Na afloop van de inspectie legt de inspecteur in de monitorlijst vast, wat de drie belangrijkste factoren zijn die door de werkgever zijn genoemd (zie figuur 6).

Figuur 6 Factoren verbeterde veiligheid genoemd door werkgever (n = 540).

Hieruit wordt duidelijk dat de belangrijkste factor het ongeval zelf is, dit wordt door 66% van de werkgevers genoemd. De drie daarop meest genoemde factoren zijn allemaal een direct onderdeel van de nieuwe aanpak ongevalsonderzoek: het zelf uitvoeren van het onderzoek (59%), de werkgeversrapportage (44%) en het gesprek met de inspecteur (40%).

Het inschakelen van een externe deskundige wordt door 10% van de werkgevers als belangrijke factor genoemd. Hierbij moet ermee rekening worden gehouden dat niet alle bedrijven een externe deskundige hebben ingeschakeld voor het onderzoek. Wanneer we kijken naar alleen de 123 bedrijven (23%) waarvoor dit wel het geval is, zien we dat 45 van deze 123 werkgevers (37%) de externe deskundige als belangrijke factor voor de verbeterde veiligheid hebben genoemd.

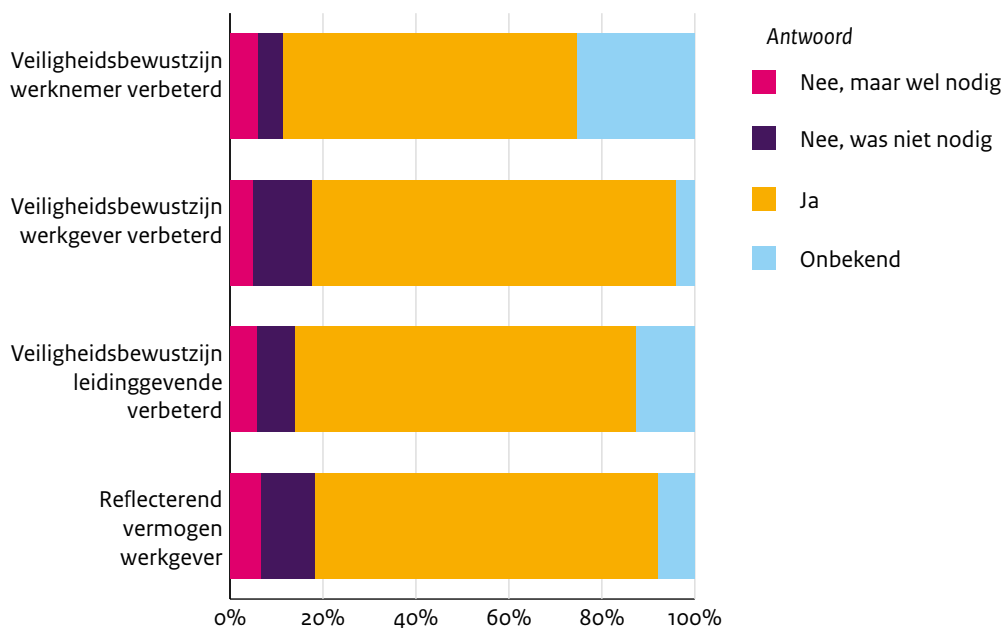
3.6 Veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen

De nieuwe aanpak ongevalsonderzoek heeft zowel als doel om de daadwerkelijke veiligheid binnen bedrijven te verbeteren, als het veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen van werkgevers en werknemers binnen bedrijven te verhogen. Zoals eerder beschreven zijn bij het grootste gedeelte van de bedrijven waar er een vervolgininspectie heeft plaatsgevonden alle maatregelen uit het verbeterplan geïmplementeerd. Daarnaast maken de inspecteurs na afloop van de vervolgininspectie een inschatting van de mate waarin het veiligheidsbewustzijn bij het betrokken bedrijf is verbeterd.

Figuur 7 laat zien dat, naar inschatting van de inspecteurs, bij het merendeel van de bedrijven en hun werknemers het veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen is verbeterd.

Deze grafiek laat onder andere zien dat volgens de inspecteurs:

- Bij 78% van de bedrijven er meer veiligheidsbewustzijn / meer Arbobesef bij de werkgever is ontstaan.
- Bij 73% van de bedrijven er meer veiligheidsbewustzijn / meer Arbobesef bij leidinggevende(n) is ontstaan.
- bij 63% van de bedrijven meer veiligheidsbewustzijn / meer Arbobesef bij de werknemer(s) is ontstaan.
- Bij 74% van de bedrijven er meer reflecterend vermogen op eigen functioneren en handelen m.b.t. veiligheid bij de werkgever is ontstaan.

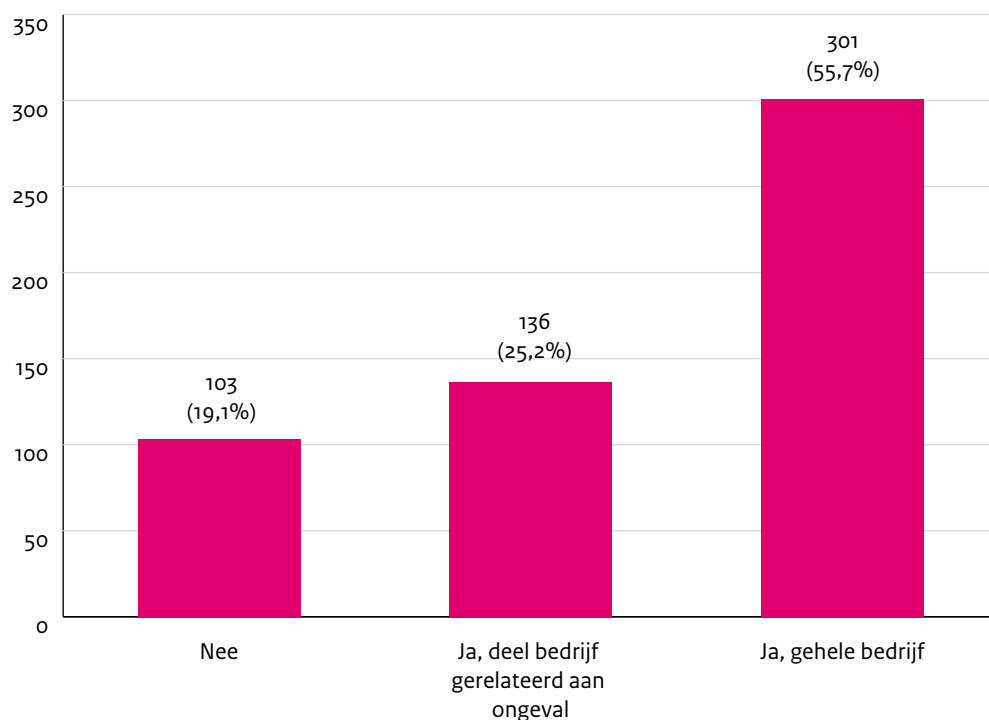
Figuur 7 Verbeterd veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen genoemd door werkgever (n=540)¹⁴.

¹⁴ Figuur 7 geeft de antwoorden op de volgende vier stellingen uit de monitorlijst weer:

1. Er is meer veiligheidsbewustzijn/meer Arbobesef bij werknemer(s) ontstaan.
2. Er is meer veiligheidsbewustzijn/meer Arbobesef bij werkgever ontstaan.
3. Er is meer veiligheidsbewustzijn/meer Arbobesef bij leidinggevende(n) ontstaan.
4. Er is meer reflecterend vermogen op eigen functioneren en handelen m.b.t. veiligheid bij werkgever ontstaan.

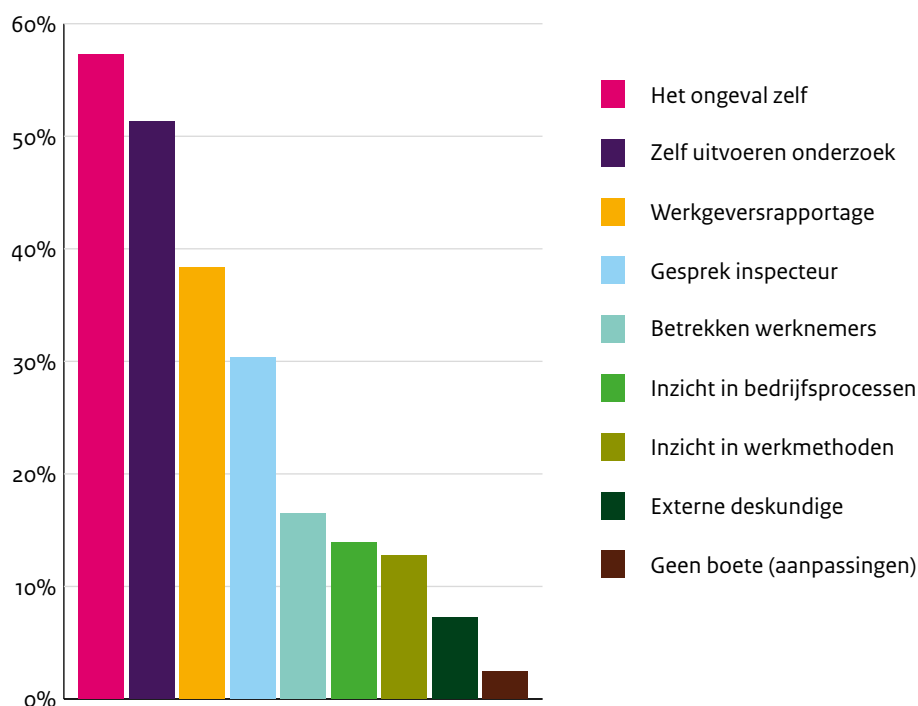
Bij 19 van de 540 bedrijven (4%) ziet de inspecteur op geen enkele van de vier punten verbetering terwijl dat wel nodig was. Daarnaast waren er ook 19 (andere) bedrijven waarbij er op geen van de vier punten verbetering was, maar waarbij dat ook niet als nodig werd geacht.

De inspecteurs geven ook hun beoordeling of de bedrijfscultuur is veranderd/verbeterd na het uitvoeren van het onderzoek en het implementeren van de maatregelen uit het verbeterplan. Figuur 8 laat zien dat volgens de inspecteurs in 25% van de gevallen de bedrijfscultuur is verbeterd bij het deel van het bedrijf waar het ongeval heeft plaatsgevonden en in 56% van de gevallen de bedrijfscultuur in het gehele bedrijf is veranderd of verbeterd. Bij 19% van de bedrijven heeft de inspecteur de indruk dat de bedrijfscultuur niet is veranderd of verbeterd. Dit kan verschillende redenen hebben: het gaat hier zowel om bedrijven waar volgens de inspecteur *geen* verandering van de bedrijfscultuur nodig was, als om bedrijven waar deze verandering *wel* nodig was.

Figuur 8 Verbetering bedrijfscultuur door inzet werkgeversrapportage ("Heb je het idee dat het ongeval en/of de werkgeversrapportage heeft gezorgd voor een verandering/verbetering van de bedrijfscultuur?", n = 540).

In figuur 6 werden de drie belangrijkste factoren die, volgens de werkgever het meest hebben bijgedragen aan de aangepaste of verbeterde *veiligheidsaspecten* in het bedrijf weergegeven. Figuur 9 geeft de drie belangrijkste factoren aan die volgens de werkgever hebben bijgedragen aan het aangepaste of verbeterde *veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen* in het bedrijf.

Figuur 9 Factoren die bijdragen aan verbeterd veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen genoemd door werkgever ("Noem de belangrijkste factoren (max. 3) die, volgens de werkgever, het meest hebben bijgedragen aan de aangepaste of verbeterde veiligheidsbewustzijn en reflecterend vermogen in het bedrijf zoals aangegeven in vraag 8?", n = 478).

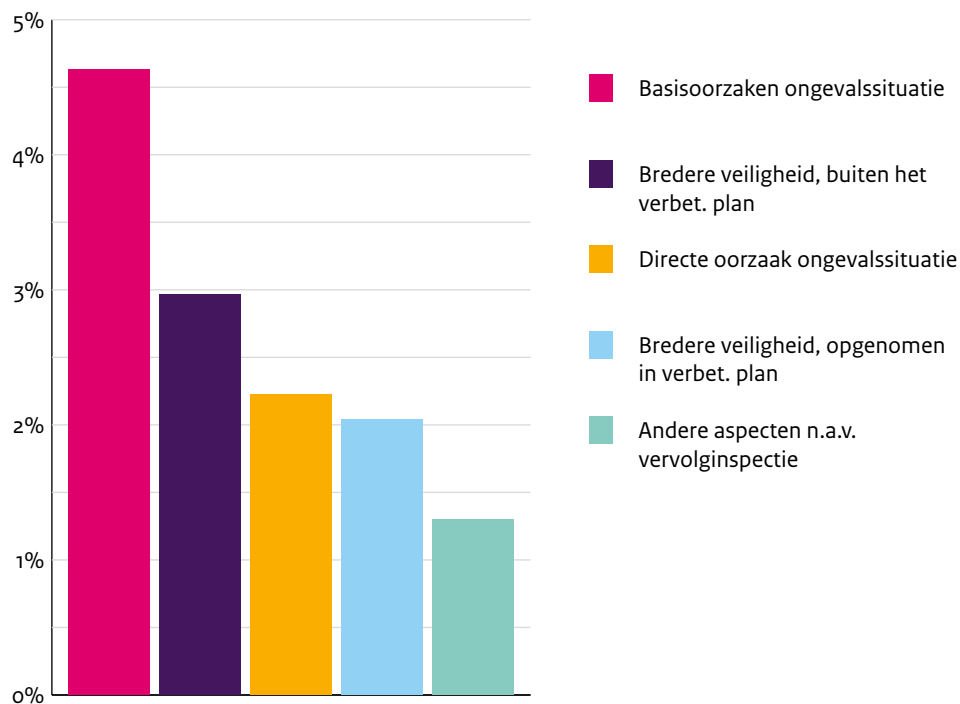
Hier zien wij dezelfde rangorde in factoren als de factoren die volgens werkgevers voor veiligheidsverbeteringen binnen hun bedrijf hebben gezorgd, met ook hier het ongeval zelf als belangrijkste factor (57%), gevolgd door drie factoren die direct gelieerd zijn aan de nieuwe aanpak ongevalsonderzoek, namelijk het zelf uitvoeren van het onderzoek (51%), het opstellen van de werkgeversrapportage (38%) en het gesprek met de inspecteur (30%). 7% Van de werkgevers ziet het inschakelen van een externe deskundige als een belangrijke factor in de verbetering van het veiligheidsbewustzijn. Wanneer er alleen wordt gekeken naar de 123 bedrijven (23% van alle ongevals zaken in de dataset) die een externe deskundige hebben ingeschakeld voor het onderzoek, zien we dat 28% van de werkgevers deze factor heeft genoemd.

3.7 Handhavingscijfers

Als laatste onderdeel van dit overzicht bekijken we de mate waarin er handhaving heeft plaatsgevonden tijdens de vervolgininspecties. Bij 11% van de 540 vervolgininspecties heeft er handhaving plaatsgevonden. Dit kan handhaving op één of op meerdere onderwerpen zijn.¹⁵ Figuur 10 laat zien op welke onderwerpen deze handhaving plaats heeft gevonden.¹⁶ Zo is er bijvoorbeeld tijdens 5% van de vervolgininspecties gehandhaafd op overtredingen met betrekking tot de basisoorzaken van de ongevalssituatie.

¹⁵ Data over handhaving is zowel beschikbaar via de monitorlijst gekoppeld aan de vervolgininspecties als via de in iNet geregistreerde instrumenten. Er is echter een discrepantie aanwezig tussen deze twee databronnen. Er zijn 9 zaken waarin de inspecteur in de monitorlijst heeft aangegeven dat er handhaving heeft plaatsgevonden, maar waarbij deze handhaving niet onder het zaaknummer van de vervolgininspectie geregistreerd staat in iNet, bijv. omdat de handhaving betrekking heeft op een andere zaak bij hetzelfde bedrijf. Voor deze zaken waarbij er discrepantie aanwezig is met betrekking tot de vraag of er handhaving heeft plaatsgevonden, is de data gecorrigeerd, waarbij de data uit iNet als leidraad is gebruikt. De informatie over het onderwerp van de handhaving is afkomstig uit de monitorlijst.

¹⁶ Aangezien er tijdens sommige vervolgininspecties op meerdere punten wordt gehandhaafd, tellen de percentages in figuur 10 niet exact op tot 11%.

Figuur 10 Handhaving tijdens de vervolgininspectie, per onderwerp (n=540).

Zoals in paragraaf 3.3. al aan de orde is gekomen, bleek tijdens de vervolgininspecties dat 84 van de 540 bezochte bedrijven (16%) niet alle maatregelen uit het verbeterplan hadden doorgevoerd. Dit leidde echter niet altijd tot handhaving. Uiteindelijk heeft de inspecteur in 45% van deze gevallen (oftewel bij 38 bedrijven) tijdens de vervolgininspectie op één of meerdere onderwerpen gehandhaafd. De inspecteur is niet verplicht om de reden voor de beslissing om wel of niet te handhaven in de monitorlijst toe te lichten. Waar de inspecteur dit wel toelicht, is er vaak sprake van veiligheidsverbeteringen die ten tijde van de vervolgininspectie nog niet zijn afgerond maar waarmee de werkgever al aantoonbaar bezig is, of van maatregelen die niet verplicht zijn vanuit de Arbowet. Andersom is er bij 5% van de 456 bedrijven die *wel* alle maatregelen uit het verbeterplan hadden doorgevoerd alsnog gehandhaafd tijdens de vervolgininspectie. Uit de gegeven toelichting hierop blijkt dat dit vaak te maken heeft met onveilige situaties binnen het bedrijf die tijdens de vervolgininspectie worden geconstateerd maar die losstaan van het arbeidsongeval waarover de werkgeversrapportage is opgesteld. Voorbeelden hiervan zijn het niet dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen door werknemers, of gevaarlijke verkeerssituaties binnen het bedrijf.

Dit is een uitgave van
Nederlandse Arbeidsinspectie

Postbus 90801 | 2500 LV Den Haag
T 0800-5151

November 2024